

MAGYARORSÁG

Előfizetési árak:

Évi 240.000 korona. Negyedévi 120.000 kor.

Egy óra 40.000 korona.

Egyes szám ára hétköznap 2000 korona.

Vasárnap 3600 korona.

Ausztriában hétköznap és vasárnap 2500 osztr. K.

Felelős szerkesztő: MILOTAY ISTVÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII. kerület, Miksa-utca 8. sz. sz.

Telefonszámok:

József 63-90, József 68-91, József 68-92.

Levélút: Budapest 741, Postafiók 10.

Megjelenik hétfő kivételével mindennap.

Buday László dr.

(1873—1925.)

Nagy nemzeti szerencsétlenségünk, Trianon, alighogy reánk szakadt 1921 kora tavaszán, egy könyv hagyta el a magyar sajtót. »A megcsonkított Magyarország« volt a címe. Írója Buday László. Régóta jól ismert, különösen tisztelettel becsült név a tudományos irodalomban s akkor egy csapásra országosan vette szárnyára a hír. A könyvnek szinte páratlan sikere volt. Magyarország, a Nagy-Magyarország apológiáját látta benne mindenki. S mikor szerzője munkáját angol, francia és német nyelven is kiadta, garmadával hullott feléje nemcsak az elismerés koszorúja, de sok megnyilatkozásban a magyar balsors megértésének híradása is.

Buday László ebben a könyvében, melynél szebben, szomorúbban és mégis bizakodva megírt munka csak kevés íródott magyar nyelven, önmagát adta. Aggódo magyar lelke rajta minden során. A magyar Génuszából fakadt minden gondolata. Bátorit, vigasztal minden szava. Buday statisztikus volt. E nemből a legkiválóbbak közül való. De nem rideg számban. Nem sötétben látó. Meleg szíve azonnal megérezte, ha a sötét számsorokat egy-egy sugár világította át. Soha nem feledte el, hogy pályája elején hajlamai a szépirodalom felé vonzották. S

mikor az ország állapotát oly közletről érintő könyveit megírta, az írásművészetnek oly fejlett fokával tette, mely dolgozatait a laikus olvasó közönség előtt is páratlanul élvezetes olvasmánnyá tette.

A múlt század vége felé, 1896-ban, lépett a központi statisztikai hivatalba s ennek a hivatalnak, mely a magyar tudományos életnek és a kormányzatnak is oly sok kiváló tehetséget nevelt, azonnal egyik legnagyobb ígérete lett. Huszonnégy éven keresztül szinte nem volt a statisztikai hivatalnak egyetlen munkája, — pedig az a korszaka a hivatal fejlődésének eredményekben ugyancsak gazdag időszaka volt — melyben Buday irányító elméje részt ne kívánt volna. Rettenetesen nagy, az idegeket megölő munkát végzett. Gyengefizikuma többször megroppanni látszott. De mikor az 1914. év elején a statisztikai hivatal igazgatójává lett, telve munkakedvvel, ragyogó tervekkel állott élére annak a hivatalnak, melyért oly sokat tett.

Az első nagy csalódás ekkor érte. A világháború kitörése összeröpte azokat a terveket, melyeket Buday egy életen át szőtt azért, hogy a magyar statisztikai hivatalt a szociológiai kutatás intézetévé alakítsa át. Esztendőnkön át a szükség-parancsolta munkákkal kellett hivatalának és neki bajlódnia, aki a magyar statisztikában már régóta lerakta a betegséglelyző-pénztárakról szóló munkájával a

szociális statisztika alapjait, a községek háztartásáról szóló nagy tanulmányával pedig a pénzügyi és önkormányzati politika művelőinek tett végtelenül nagy szolgálatot.

Egyre elevenebben kapcsolódott bele a magyar tudományos élet belső szervezetébe. A Magyar Tudományos Akadémia még 1914-ben levelező tagjává választván őt, hamarosan e tudós testület nemzetgazdasági bizottságának előadója lőn s nagy érdemei vannak, hogy e bizottság működése a kiadványkiadás terén a háború nehézségei ellenére sem szünetelt, sőt értékes monografiák jelentek meg kiadásában.

Szinte előrelátható volt, hogy a hivatali statisztikust a tudomány előbb-utóbb el fogja hódítani. Buday megvárta még, hogy hivatalát a nehéz háborús és forradalmi idők után nyugodtabb révbe vezesse. Mikor azonban 1920 nyarán a József műegyetem a statisztika és agrárpolitika tanszékére hívta meg, győzött benne a tudományszeretet.

Csodálatos energiával kezdett ekkor dolgozni. Említett főműve után hamarosan napvilágot lát *Agrárpolitikája*. Majd a *Statisztika elmélete és története* című művét írja meg. Sajtó alá rendezi főművének második kiadását: *Magyarország küzdelmes évei* címen. Mindmegannyi a magyar tudományos munkának egy-egy értékes láncszeme, mint ahogy az a *Statisztika munkaköréről* írt dol-

gozata is. Legutóbb a magyar ipar jelentőségéről írt tanulmányt, annak különösen exportlehetőségeit vizsgálva.

Az egyetemi munka és a szakadatlan irodalmi munkásság mellett a legintenzívebb társadalmi működést is kifejtette. Nem hangoz szóval, de annál hatásosabb kitartó akarással volt egyik legbuzgóbb öre és harcosa a keresztény magyar gondolatnak.

A magyar összetartást létrehozni, ez volt egyik legfőbb célja. Mikor lelkes propaganda árán sikerült neki 1922-ben a statisztika magyarországi művelőit egy táborba tömöríteni, az azóta intenzív munkássága révén kitűnő *Magyar Statisztikai Társaságba*, a társaság elnöki tisztjében is háttartalan szorgalommal törekedett arra, hogy a magyar energiák okos kihasználásával minden arra hivatott vegye ki a részét Magyarország ujjaépítéséből. A társaság revüje, melyet Buday szerkesztett, a hatásaiban az ország határain áteső magyar szellemi munkásságnak lett világszerte méltányolt tárháza.

Budayt nagynevű tudományos társaságok tisztelték meg azzal, hogy tagjaik közé választották. Így a Német és Svájci Statisztikai Társaságok és múlt év őszén a Nemzetközi Statisztikai Intézet, mely tagjait ugyan a világ minden részéből választja, de amelynek tagjai közé bekerülni statisztikus szemében a legnagyobb kiüntetéset jelent.

Buday váratlanul halt meg. Tragikus módon. Aránylag fiatalon, 52 éves sem volt. A statisztika művelői, akik mesterüket, tanítványai, akik páratlanul jószívű professzorukat, a tudomány, mely nemcsak képviselőjét, a magyar közélet, mely egy mélyérzésű és európai műveltségű tagját veszítette el benne, egyforma szomorúsággal állják körül koporsóját.

És magukba szállva gondolkodnak azon, vajjon nem végzetes könnyelműség-e Magyarországtól, hogy hagyja nagy fiait emésztő munkában, emésztő gondok között sorvadni. Buday szegény ember volt. Szegényen is halt meg. Meghalt a lázas munka után, melyre akarva, nem akarva, rákényszerítette a megélhetés, a családfenntartás gondja. Kedvezőbb körülmények között, ha a kényszer nem hajtotta volna: mit alkothatott volna még az a fényes elme, melynek elmulása a magyar kultúrának alig pótolható vesztesége?

L. D.